

POZICIJA

Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos projekto

Lietuvos pramonininkų konfederacija (toliau – LPK), susipažinusi su Energetikos ministerijos pateiktu „Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos“ projektu „Energetika konkurencingai Lietuvai“, pateikė jam pirmines pastabas.

1. Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijoje (NENS) atskirų sektorių plėtros planai ir prognozės nesuderintos tarpusavyje, trūksta subalansuoto požiūrio į energetikos plėtrą. Atrodo, kad kiekvieno energetikos sektoriaus plėtra vertinta atskirai, o kaip atskiro sektoriaus plėtra atsilies kitų sektorių plėtrai, kokia įtaka bus visai ekonomikai, konkurencijai, nenagrinėta ir neskaičiuota. Nepateikti perspektyviniai kuro ir energijos balansai, kurie bent jau leistų įvertinti, kiek dera atskirų sektorių plėtros planai. **Todėl visų pirma, siūlytume strategijos projekte pateikti esamus ir numatomus ateityje Lietuvos kuro ir energijos balansus, skirtingų energijos rūšių dalies tuose balansuose numatomą kitimą, elektros, šilumos, degalų, gamtinių dujų (atskirai energetiniams poreikiams ir neenergetiniams poreikiams), kitų išteklių naudojimo, šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų energetikos sektoriuje ateityje prognozes lentelių pavidalu. Kaip atspirties tašką siūlytume naudoti 2016 metų duomenis.**
2. Elektros energetikos sektoriuje numatomos nemažos investicijos susijusios su planuojama iki 2025 m. Baltijos šalių elektros sistemos sinchronizacija su kontinentinės Europos elektros sistema. Numatomos investicijos sieks apie 800-900 mln. eurų, tačiau sujungta tik viena jungtimi į Lenkiją (Lenkija nesutinka leisti statyti antrą jungtį vadovaudamasi ekologinėmis problemomis) Baltijos šalių sistema turės būti daug labiau savarankiška, pasiruošusi dirbti izoliuotai. Tam reikės žymiai padidinti (nuo 700 MW iki 2000 MW) Baltijos šalių rezervines galias, pastatant naujas patikimai prieinamos galios elektrines. Taigi Lietuvai reikės ne tik išplėsti Kruonio HAE pajėgumus, bet ir statyti naują (ar naujas) dujomis kūrenamas elektrines. Strategijoje nėra akcentuojama būtinybė vystyti lanksčios, patikimos ir užtikrintos generacijos pajėgumus. Tokios elektrinės būtinos ne tik sistemos rezervams, bet ir numatomai sparčiai atsinaujinančių išteklių elektros energetikos (vėjo ir saulės) plėtrai užtikrinti. **NENS būtina pabrėžti, kad bus skatinama generacijos, tenkinančios minėtus reikalavimus galių plėtra, nurodant konkrečias įrengiamas galias arba nurodant terminą iki kada turėtų būti tiksliai įvertinti reikalingos rezervinių galių apimtys. Tai turėtų būti daroma nediskriminuojant jokių**

technologinių sprendimų, akcentuojant aplinkai nekenksmingų technologijų svarbą. Kartu būtina paskaičiuoti, kiek tai kainuos ir kaip atsilieps vartotojams.

3. Labai svarbu, kad strategijoje būtų pabrėžta, kad naujos energijos gamybos galios, galinčios užtikrinti gamybą, galios adekvatumą, rezervą, balansavimą, tiek elektros, tiek šilumos sektoriuje turėtų būti **vystomos užtikrinant konkurenciją**, galimai pritraukiant investicijas tų investuotojų, kurie ilgalaikį paslaugos teikimą galėtų užtikrinti mažiausiomis kainomis.
4. Gamtinių dujų infrastruktūros išlaikymo kaštai, atrodo, ir toliau didės. Numatoma dujų jungtis su Lenkija kaštus tik didins, o naujos biokurą ir atliekas kūrenančios elektrinės bei beveik visiškai dujų atsisakymas centralizuotame šildyme ir toliau mažins dujų poreikius bei didins infrastruktūros išlaikymo kaštus likusiems vartotojams. NENS numatoma dar ir išpirkti SGD laivą. NENS projekte tikimasi, kad Klaipėdos SGD terminalas taps regioniniu ir jo išlaikymo našta mažės. Bet Estijos planai statyti savo terminalą, kuriam siekiama regioninio terminalo statuso, ambicingi Lenkijos planai plėsti Swinoujście terminalą ir tiesti Baltpipe (dujų jungtį su Norvegija) kelia abejonių dėl Vyriausybės planų realumo. Ar nereikėtų sprendimo dėl Klaipėdos SGD terminalo išpirkimo atidėti, kol bus aiškesnės perspektyvos, juk nutiesus dujų jungtį su Lenkija dujų tiekimo saugumas bus užtikrintas. NENS kalbama apie galimus naujus pramoninius dujų vartotojus, bet iš kur jų atsiras? Gal galima būtų tikėtis, kad elektros sistemos rezervams užtikrinti bus pastatyta nauja dujinė elektrinė ar elektrinės, tačiau NENS skelbia, kad 2050 m. dujos nebebus naudojamos energijos gamybai, taigi apie tokias elektrines net nekalbama. Iš kitos pusės, negalima laikyti dujomis kūrenamų elektrinių alternatyva atsinaujinančios energetikos plėtrai, - iki to laiko, kol šiuo metu greitai pingančios ir tobulėjančios elektros akumuliacijos technologijos taps konkurencingomis ir išpopuliarės Lietuvoje, gamtinėmis dujomis kūrenamos elektrinės tik papildys ir balansuos AEI naudojančias elektrines. **LPK nuomone, NENS turėtų numatyti geriau pagrįstas priemones, kad dujų infrastruktūros išlaikymo našta netaptų nepakeliama dujų vartotojams.**
5. Nors pats projektas pristatomas pavadinimu „Energetika konkurencingai Lietuvai“, tačiau artimiausiai perspektyvai (2020 metams) pagrindiniu šūkiu iškelta „Energetiškai saugi valstybė“, tai yra energetikos saugumas, o ne vartotojų interesai laikoma svarbiausiu. Būtina atsižvelgti į keleto praėjusių metų patirtį, kai energetinis saugumas ar energetinė nepriklausomybė buvo laikomi tokiomis svarbiomis, kad net nesitariama, ar nepavyksta susitarti su kaimynais, o įgyvendinami projektai, kurie turėtų būti regioniniai, tačiau Lietuva užsikrauna visą našta sau, t. y. savo vartotojams. NENS numatytos didelės naujos investicijos į infrastruktūrą ir toliau augins infrastruktūros išlaikymo našta ir labai

abejotina strategijoje formuluojama tezė: „šalies energetikos infrastruktūra bus naudojama efektyviai, ir tai leis šios infrastruktūros kainai galutinėje energijos kainoje neviršyti ES šalių vidurkio, o tarifų struktūra sudarys sąlygas pramonės investicijoms“. **Todėl NENS projekte būtinas numatomų didelių strateginių investicijų į elektros ir dujų sektorius įtakos vartotojų energijos kainoms ir tuo pačiu konkurencijai įvertinimas.**

6. Energijai imliai pramonei žema energijos kaina yra gyvybiškai svarbiausias tikslas, kadangi jai tenka tiesiogiai konkuruoti su gamintojais kitose valstybėse ir jei kitose valstybėse konkurentai moka mažiau už energijos vienetą, konkurencinės sąlygos tampa itin komplikuotomis, galinčiomis baigtis pramonės įmonių pralaimėjimu konkurencinėje kovoje bei darbo vietų Lietuvoje praradimu, kas mažintų ir vidutines gyventojų Lietuvoje pajamas. Gyventojams gi savo ruožtu tikslas turėtų būti ne mažiausia energijos kaina, o mažiausia išlaidų už energiją dalis nuo jų pajamų, net jei tai reiškia aukštesnes kainas už energijos vienetą. Todėl siūlome NENS tekstą „energijos kaina Lietuvoje – ne didesnė nei aplinkinėse valstybėse“ pakeisti tekstu „**energijos kaina pramonei Lietuvoje – ne didesnė nei aplinkinėse valstybėse; gyventojams - mažėjanti vidutinių išlaidų už energiją dalis nuo jų vidutinių pajamų.**“
7. Parengtame strategijos projekte pasigendama konkrečių priemonių, kuriomis numatoma skatinti decentralizuotą gamybą, atsinaujinančių išteklių plėtrą, energetinio efektyvumo didinimą. Tai galėtų būti pavyzdžiui elektrą perkančių iš gamintojų, naudojančių AEI, negavusių valstybės paramos, įmonių atleidimas nuo VIAP mokesčio, decentralizuotai elektrą savo poreikiams gaminančių įmonių atleidimas nuo dalies pelno mokesčio, galimybių parduoti „sutaupytos energijos sertifikatus“ įpareigotiems energijos tiekėjams sudarymas įmonėms, investavusioms į energijos vartojimo efektyvumą ir panašiai.
8. Į strategiją siūlome įtraukti didelę pridėtinę vertę turinčių energetinių technologijų (vėjo, saulės ir biomasės) kūrimo ir eksporto skatinimą, bei šių technologijų kompetencijų vystymo centrų steigimą ir palaikymą.

Apibendrinant NENS projektas turėtų būti patikslintas, įvertinant mūsų teikiamas pastabas, kuriomis siūlome subalansuoti energetikos plėtrą, įvertinti plėtros poveikį šalies ekonomikai, jos konkurencingumui, konkrečiau įvardinti siekiamus energetikoje tikslus, numatyti energetinio balanso pokyčius bei priemones tikslams pasiekti.

Pažymime, jog tai yra pirminės LPK pastabos, kurios rengtos neturint NENS kūrėjų atsakymų į iškilusius klausimus, o išsamias pastabas LPK tikisi pateikti, po tarpusavio susitikimo.

Įvertindami iškilusius klausimus, esame tikri, jog yra būtina suorganizuoti bendrą susitikimą, kurio metu diskusijų forma aptartume strategijoje suformuluotus tikslus ir principus, darančius esminį poveikį strategijoje numatomoms priemonėms.

LPK yra pasirengusi aktyviai bendradarbiauti su Energetikos ministerija, tobulinant projektą.

2017 m. liepos 17 d.